

Subjekty a objekty práva

František Kasl
Teorie a metoda práva ICT

Přehled

▶ Subjekt práva

- ▶ Adresát normy x recipient normy

- ▶ Adresát

  - ▶ osoby

    - právní osobnost + svéprávnost

    - fyzická osoba

    - právnická osoba

    - deliktní způsobilost + procesní způsobilost

  - ▶ orgán veřejné moci

- ▶ Virtuální identita

▶ Objekt práva

- ▶ Primární

  - ▶ dare / facere / omittere / pati

- ▶ Sekundární

  - ▶ věci / hodnoty

- ▶ Informace vs. data

Úvodní upozornění - terminologie

- ▶ různé přístupy ke koncepci této části teorie práva
  - ▶ různé pojmy
    - ▶ Objekt práva x předmět práva
  - ▶ sporná vymezení
    - ▶ postavení státu jako subjektu práva
    - ▶ primární a sekundární objekt vs. objekt, který není nezbytně přítomný
- ▶ ústava a listina
  - ▶ občan vs. každý vs. občan EU, PO
- ▶ změna soukromoprávní úpravy = změna terminologie
  - ▶ právní úkon => právní jednání
  - ▶ právní subjektivita osob
    - ▶ způsobilost k právům a povinnostem => právní osobnost
    - ▶ způsobilost k právnímu jednání => svéprávnost
  - ▶ PO jedná (quasifikce) => PO je zastoupena (fikce)
  - ▶ právo vs. věc => právo je věc

Subjekt práva

- ▶ **právní vztah**
  - ▶ společenský vztah dvou nebo více subjektů práva
  - ▶ subjekt + objekt + obsah (PaP)

  - ▶ absolutní = erga omnes (určitý S – neurčitý S)
  - ▶ relativní (určitý S – určitý S)

- ▶ **právotvorný subjekt**
  - ▶ na daném území v daném čase
  - ▶ Ústava => zákonodárna moc
  - ▶ stát skrze parlament / ÚSC (104/3 Ú)

- ▶ **adresát právní normy**
  - ▶ = právní pohled, včetně fikce

- ▶ **recipient právní normy**
  - ▶ = sociologický pohled, skutečný příjemce jehož volní chování je regulováno
  - ▶ pouze člověk – regulace lidského chování

Subjekt jako adresát právní normy

- ▶ definován právem – nadán **právní subjektivitou** způsobílost mít subjektivní práva a povinnosti, tj. způsobílost stát se účastníkem právních vztahů
- ▶ A) subjekt, který je povinen se právem řídit při svém chování = **osoby**
- ▶ B) subjekt, který je podle zákona oprávněn právo aplikovat = **orgán veřejné moci**

Osoby

- ▶ **právní osobnost** (dříve způsobilost k právům a povinnostem)
- ▶ **svéprávnost** (dříve způsobilost k právnímu jednání)

- ▶ fyzické osoby
- ▶ právnické osoby
  - ▶ korporace (sdružení osob + účel)
  - ▶ fundace (sdružení majetku + účel)
  - ▶ + stát / veřejnoprávní korporace v soukromoprávních vztazích

- ▶ + ústavní právo – občan/každý/lidé (+občan EU/+PO)
- ▶ obecnost právní normy x uložení specifických povinností

Fyzické osoby

- ▶ právní osobnosti ani svéprávnosti se nikdo nemůže vzdát, a to ani zčásti
- ▶ **právní osobnost**
  - ▶ vznik - narozením
    - ▶ právní osobnost nenarozeného dítěte
  - ▶ zánik - smrtí
    - ▶ + důkaz smrti / prohlášení za mrtvého
- ▶ **svéprávnost**
  - ▶ plná svéprávnost (18)
  - ▶ nezletilý – přiměřenost rozumové a volní vyspělosti
    - ▶ + přiznání plné svéprávnosti (emancipace / sňatek)
  - ▶ omezení svéprávnosti (x již nelze zbavit)

Právnícké osoby

- ▶ teorie fikce = umělý právní koncept
- ▶ **právní osobnost**
  - ▶ vznik – zápis do veřejného rejstříku
    - ▶ zakladatelské právní jednání
  - ▶ zánik – výmaz / skončení likvidace
- ▶ **nesvéprávná**
  - ▶ zástupce právnické osoby
- ▶ korporace (sdružení osob + účel)
- ▶ fundace (sdružení majetku + účel)
- ▶ +ústav (účel - užitečná činnost rovnocenně dostupná)
- ▶ soukromoprávní x veřejnoprávní (ÚSC), stát

Deliktní způsobilost a procesní způsobilost

▶ Deliktní způsobilost

- ▶ osoba nadána právní odpovědností za protiprávní jednání (soukromoprávní delikt / trestný čin / správní delikt / přestupek / disciplinární delikt)
- ▶ FO – věk + duševní stav (příčetnost)
- ▶ PO – soukromoprávní = ano / trestní = ZTOPO / správní = ano)

▶ Procesní způsobilost

- ▶ samostatné procesní právní jednání (podání)
- ▶ v zásadě vázána na svéprávnost (= FO – ano x PO – ne)

Orgán veřejné moci

- ▶ rozhodování o právech a povinnostech osob v rámci zákonem stanovené pravomoci a působnosti
- ▶ **pravomoc**
  - ▶ souhrn práv a povinností (úkolů) orgánů veřejné moci
- ▶ **působnost**
  - ▶ okruh, v němž je realizována jeho pravomoc
  - ▶ vymezena věcně, teritoriálně, personálně, časově
- ▶ + enumerativnost veřejnoprávních pretenzí
  - ▶ omezení pravomoci a působnosti zákonem
- ▶ + státní x samosprávní
  - ▶ (dle odpovědnosti)
- ▶ mimo stanovenou pravomoc a působnost vystupují obvykle jako právnické osoby

Virtuální identita

- ▶ činitel ovlivňující a vytvářející **kyberprostor**
- ▶ znak = reálná osoba může mít více virtuálních identit + virtuální identita nemusí odpovídat znaky reálné osobě
- ▶ osobní vs. sociální identita
- ▶ forma - avatar
  - ▶ často bývá jediným spojením mezi reálnou a virtuální osobností
- ▶ reálná vs. fiktivní virtuální identita
  - ▶ anonymita / odpovědnost
  - ▶ proměna v čase
  - ▶ identifikace vs. prezentace osoby v kyberprostoru
  - ▶ „second life“ / na člověku nezávislá VI

Virtuální identita

- ▶ FO/PO/OVM – reprezentovány svou identitou
  - ▶ v kyberprostoru vystupují nepřímou skrze virtuální identitu
- ▶ problematika provázání reálné a virtuální identity
  - ▶ A) soukromoprávní ujednání
    - ▶ mezi provozovatelem el.služby a uživatelem (registrace)
    - ▶ internetový obchod / internetová aukce / internetová služba
    - ▶ X verifikace údajů?
  - ▶ B) pozitivní právní úprava
    - ▶ právní normou jednoznačně stanovené svázání subjektu a VI
    - ▶ X problémy při zneužití (důkazy)/ ztráta anonymity a soukromí
    - ▶ elektronický podpis / datová schránka – eIDAS
  - ▶ C) alternativní přístupy
    - ▶ biometrie – co víme (heslo) x co vlastníme (certifikát) x co jsme
- ▶ +možnost virtuální identity s právní subjektivitou?
  - ▶ algoritmus nezávislý na člověku na pomezí FO a PO?
- ▶ BLAHETA, David. Právní aspekty virtuální identity. Diplomová práce. Masarykova univerzita. 2012. str. 9-15 a 24-35.
- ▶ Dostupné z: http://is.muni.cz/th/257198/pravf_m/

Objekt práva

- ▶ objekt = předmět
- ▶ smysl práva je v regulaci lidské činnosti = jak se k sobě mají lidé v různých situacích chovat

- ▶ **Primární objekt**
  - ▶ = lidské chování
  - ▶ nezbytný prvek
- ▶ **Sekundární objekt**
  - ▶ = objekt daného chování
  - ▶ není nezbytným prvkem

Primární objekt

- ▶ **konání = facere**
  - ▶ **dání** něčeho (dare)
    - ▶ předání kupované věci
    - ▶ předání darované věci
  - ▶ **jiné konání** v užším slova smyslu (facere)
    - ▶ doprava věci
    - ▶ oprava věci
- ▶ **nekonání = non facere**
  - ▶ **opominutí** (omittere)
    - ▶ svoboda volby = účast či neúčast / podání či nepodání
  - ▶ **strpění** něčeho (pati)
    - ▶ umožnit zásah do svého práva – přístup na pozemek / zásah do soukromí

Sekundární objekt

▶ **Věc**

- ▶ vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí
- ▶ hmotné x nehmotné
- ▶ ovladatelná přírodní síla / právo

▶ **Hodnota**

- ▶ život / zdraví / svoboda / čest / důstojnost
- ▶ **soukromí**

- ▶ + výsledek tvůrčí činnosti
- ▶ + živé zvíře
- ▶ + lidské tělo ani jeho části
- ▶ **X informace vs. data**

Soukromí

- ▶ potřeba diskrétnosti a intimity ve vztahu k určitým aspektům našeho života je přirozenou potřebou člověka posilovanou životem ve společnosti
- ▶ vytváří prostor pro vývoj naší jedinečné identity a pro uvědomění si sama sebe ve své přirozenosti
- ▶ prostor pro pluralitu názorů, vlastní soukromý postoj či politický disent
- ▶ častá propojenost s jinými složkami + s ochranou osobních údajů
- ▶ prostorově či obsahově určená intimní sféra, kde je jedinec chráněn před neoprávněným či bezdůvodným vstupem či zásahem jiných + právo na informační sebeurčení

- ▶ čl. 8 EÚLP, čl. 6 LZP EU, čl. 7, 10 a 13 LZPS, zdůrazněno § 86 NOZ
- ▶ **mnohovýznamový institut**
  - ▶ součást i právo na rodinný život
  - ▶ také důvěrnost komunikace

Informace vs. data jako objekt

- ▶ **Právo = informační systém**

- ▶ informace = jeho jádro

- ▶ **Fenomén virtualizace informačních procesů**

- ▶ => kyberprostor

- ▶ **Informace**

- ▶ přírodním fenomén, který kvůli své podstatě nesnese právní objektivizaci

- ▶ není statický jev

- ▶ = lze z pohledu člověka popsat jen dynamicky v čase jako změna systému, tj. zvýšení nebo naopak snížení míry jeho organizace

- ▶ může být účelem právního vztahu, nikoli však už nástrojem jeho dosažení

- ▶ **právní pojetí informace jako sekundárního objektu je nefunkční**

Informace vs. data jako objekt

▶ Data

▶ údaje, které **mohou být informacemi**

- ▶ spojení dat, okolností jejich výskytu a času

▶ **statická kategorie** - mohou mít povahu věci – absolutního práva

- ▶ autorská práva (autor má absolutní práva k dílu)
- ▶ vlastnického pojetí osobního údaje (souhlas se zpracováním)

▶ **X** ve většině případů nedává smysl práva považovat za věci

▶ **výjimky**

- ▶ fyzická kontrola = data pevně spojená s nosičem
- ▶ silné šifrování = reálná kontrola skrze dešifrovací postup

▶ **data mohou fungovat jako sekundární objekt**

- ▶ POLČÁK, Radim. Informace a data v právu. Revue pro právo a technologie, Masarykova univerzita, 2016, roč. 7, č. 13, s. 67-91. ISSN 1804-5383.
- ▶ Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/4946>